

Pogum akademika dr. Jožeta Trontlja

✍ Andrej Jemec

Akademik prof. dr. Jože Trontelj je bil rojen tri mesece pred začetkom druge svetovne vojne. To pomeni, da je bil v najbolj ranih letih zavedanja že soočen z velikimi nasprotji, ki jih je prinesel vojni spopad svetovnih razsežnosti.

Za velika in usodna vprašanja, kot so: kaj je dobro in kaj zlo, kaj je pravica in kaj krivica itn., na katera otroci že v najzgodnejši dobi niso imuni, je ta okoliščina pomenljiva. Razumljivo je, da strašljive podobe vojne in doživetja pobesnelega zla v apokaliptičnem spopadu na življenje in smrt na poseben način zaznamujejo človekovo otroštvo in mladost ...

Za človeka, kot je dr. Trontelj, ki je s svojim človeškim, znanstveno strokovnim, predvsem pa plemenito blagim, spoštljivim in dostojanstvenim odnosom do sočloveka našel smisel uravnoteženega življenja, ki temelji na veliki medčloveški solidarnosti, je vprašanje morale in etike vseskozi osnovno vprašanje.

Je prvi od ljudi, ob katerih mi je bilo dano zares prepričljivo spoznati, kako pomembno je, da se v besedah poudarjena in izražena načela še v veliko večji meri spoznavajo v uresničenih dejanjih. Za vsa področja človekovega življenja je imel uravnoteženo zdrav in spoštljiv odnos, pa naj bo govora o vzgoji, izobraževanju, zdravstvu, socialni, politiki, kulturi, veri, znanosti, umetnosti itn.

Priložnosti, da sem se z njim srečeval in ga поблиže spoznal, pa tudi sodeloval in imel možnost z njim izmenjavati poglede o skupnih stvareh in vprašanjih, se s hvaležnostjo spominjam. Še posebej zaradi občutka obojestranske zaupne prijateljske bližine.

Najprej me je pri njem osvojila njegova, sicer tako redka, a spoštovanja in občudovanja vredna lastnost, kako je v najtežjih pogovorih, tudi takrat, ko je bilo že vnaprej jasno, da gre za zelo nasprotna stališča in teme, znal sogovorniku spoštljivo pokazati vse človeško dostojanstvo. Potem pa mu je v zanj najbolj prepoznavnem mirnem in strpnem nizanju prepričljivih argumentov izrazil svoje poglede. Nikoli nisem imel vtisa, da bi poskušal biti pri tem nestrpen ali žaljiv do sogovornika!

V tem pogledu sogovorniku nikoli ni poskušal vzeti dolžnega spoštovanja in dostojanstva. Na najbolj premišljen in kulturnen način pa je izrazil svoje prepričanje, svoje argumente in vse tisto, v kar je bil globoko prepričan.

Prav v tem pogledu je imel veliko sposobnost, da je načentjal tudi najtežja vprašanja. Ko je tekla beseda o najbolj občutljivih témah, je znal pogovor voditi tako povezovalno in dostojanstveno, da ni prišlo do razdora. V tem smo prepoznali vso veličino kulturnega dialoga, v katerem so se lahko izražala najtežje izrekljiva mnenja in stališča; to je sogovornikom dalo priložnost za razmislek, ne pa povod za kakršnokoli užaljenost.

Zvestobo liku humanega zdravnika je dr. Jože Trontelj razumel kot nekaj najbolj zavezujočega. Življenje je bilo zanj nekaj skrivnostnega, nekaj svetega, nekaj dragocenega. In vse se zmeraj začne s spoštljivim odnosom do človeka – posameznika. Tako so meje in naloge delovanja zdravnika odprte do vsakega človeka, do vsakega sočloveka, tudi do človeštva, v vseh njegovih psihofizičnih, družbenih, socialnih, verskih, političnih, znanstvenih, kulturnih ... in kar je še takšnih področij človekovega življenja.

Vprašanja, ki jih je dr. Jože Trontelj s svojim delom zastavljal sebi in vsem

nam, torej tudi naši družbi, našemu narodu in vsem mednarodnim organizacijam, v katere je bil vključen, so bila in so kot postavljanje diagnoze.

Glede na vse, kar je videl, doživel, spoznal, mu je iskanje odgovora pomenilo iskanje zdravila za telo in dušo posameznika, neke sredine ali naroda, v katerem se dogajajo stvari, ki se ne bi smele. Bil je zdravnik, znanstvenik, izvrsten predavatelj in pisec, filozof, predvsem pa Človek, ki išče najbolj ustrezne načine in potrebna zdravila za vse bolečine, bolezni in pomanjkljivosti za normalno zdravje človeka, družbe, naroda ...

Predvsem pa je vseskozi izredno občutljiv za sočloveka, že od pred rojstva do po smrti. Njegova znanstvena spoznanja, da je vzgoja, skupaj z izobraževanjem, že v človekovi najzgodnejši dobi izjemnega pomena za privzgojo moralnih in etičnih vrednot, je ključnega pomena za vse čase. Še posebej v krizi, v kakršno je zašel naš svet danes.

Razdvojenost slovenskega naroda, ki ima korenine v družbenopolitičnih in nikoli razčiščenih obračunih v preteklosti, še posebej po drugi svetovni vojni, je za dr. Jožeta Trontlja prvo vprašanje, ki zadeva naš odnos do resnice, pravičnosti in sočutja. Zaradi opuščanja in zanemarjanja vzgojnih sistemov vrednot, ki bi upoštevale vse zgodovinsko preizkušene, a žal povsem opuščene moralno etične vzgojne principe, je tudi demokratično sporazumevanje med ljudmi pri nas v vse večji krizi.

Verjamem, da je bil glas akademika dr. Jožeta Trontlja, da kot predsednik SAZU ob neuspelem poizkusu poenotenja teh najbolj žgočih vprašanj sam pogumno spregovori, zapiše in opozori na vzroke, zakaj kriza moralno-etičnih vrednot ne omogoča sprave, vendarle slišan ... ■